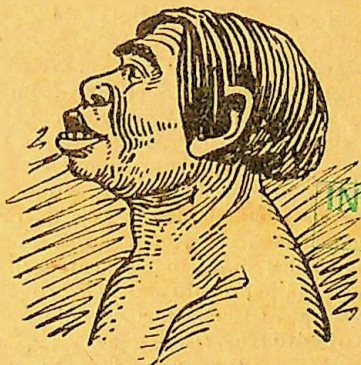

3660

CUNOSTINTE FOLOSITOARE

INVENTAR
2020

„STIINȚA PENTRU TOȚI”

OMUL PRIMITIV.

CUM ERA

DE

I. SIMIONESCU

Membru al Academiei și Profesor Universitar

Seria A.

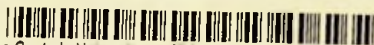
CĂRȚEA ROMĂNEASCĂ

No. 1.

Prețul Lei 2.—

Biblioteca Centrala

L164451160

Biblioteca Centrala Universitara - Sibiu

Către cultura noastră

Unul din punctele principale ale programului Societății de editură „Cartea Românească” a fost și scoaterea de biblioteci pentru răspândirea culturii în mulțime, pe preturi cât de estime, în care scop s’a înființat de societate un *fond Cultural* special.

Dând întâietate clasicilor literaturii românești, am scos biblioteca «*Pagini alese din Scriitorii Români*». Căutarea neașteptată ce au găsit, ne dă curajul, chiar cu riscul de sacrificii, să complectăm programul propus scoțând și broșuri cu conținut științific. Lupta economică se bizuește pe date științifice. Acea țară va dovedi, ai cărei locuitori nu vor munci dîbuind ca prin negură ei vor fi conștienți de ce voese și de ce pot săvârși. Economisirea timpului și a brațelor, ca și agerimea minții în născocirea zilnică a mijloacelor de lucru, știința le procură mai cu ușurință.

Potrivit acestora apărăm astăzi cu cele dintâi broșuri din «*Cunoștințe folositoare*», titlul general ales pentru ele. Vor ieși cu timpul, săptămânal, în patru serii. Fiecare serie cu o anumită natură de cunoștințe, va avea o copertă și un subtitlu deosebit, iar paginația lor va fi astfel în cât se vor putea întocmi la sfârșit într’un volum deosebit.

Seria A, cu subtitlu: *Știința pentru toți*, va trata pe înțelesul tuturor, diferite probleme științifice din toate domeniile, menite să lărgescă și întărească cunoștințele fiecăruia.

Seria B, cu subtitlu: *Sfaturi pentru gospodari*, cuprinde subiecte cu aplicarea cunoștințelor în viața de toate zilele, ținând seamă mai ales de trebuințele igienice, agricole, etc. ale populațiunii noastre rurale.

Seria C, cu subtitlu: *Din lumea largă*, cuprinde descrierea locurilor, lucrurilor și a oamenilor din alte țări. Experiențele altor popoare mai vechi, știute de oricine, pot cruța munca de încercare a popoarelor mai tinere.

Aceste serii vor fi scoase sub îngrijirea redacțională a *D-lui I. Simionescu membru al Academiei Române și Profesor la Universitatea din Iași*.

G. Dimitrie
1923

637
CUNOȘTIINȚE FOLOSITOARE
SERIA A.
ȘTIINȚĂ PENTRU TOȚI

No. 1.

OMUL PRIMITIV.

CUM ERA

DE

I. SIMIONESCU

Profesor la Universitatea din Iași.

CU 11 FIGURI

BUCUREȘTI

EDITURA „CARTEA ROMANEASCĂ”, S. A.

1922.
Fundatia Universitară
„ALMA MATER” SIBIU
Nr. inv. .... 522 / 2001

1871

OMUL PRIMITIV

CAP. I.

Inrudirea omului cu celelalte animale.

Odată și azi. Vremurile se schimbă și părerea despre natură, cu toate cele ce sunt cuprinse în ea, nu rămâne aceeași.

Nu mai departe de cât acum un veac, naturalistul francez *Cuvier*, nici nu vroia să audă de existența omului fosil. A socoti pe om altfel de cât stăpânitorul lumii, pentru plăcerea și folosul căruia s'au creiat toate din jurul lui, ar fi fost o nebunie. Chiar mai târziu, când *Darwin* scoate în 1871, lucrarea «Descendența Omului», deși spiritile erau întru câtva pregătite, totuși să deslănțui o furtună, ce nu dură însă decât scurt timp. Eră cea de pe urmă.

Altarul pe care se ridicase omul singur, ca asemenea dumnezeirii, este înlocuit prin altul mai trainic. Omul nu a fost creat ca stăpân al pământului, dar e pe cale de a stăpâni natura prin însușirile lui alese, mereu desăvârșite prin muncă și voință.

El nu iese din legea, generală a propășirii, dar nici nu se poate lepăda de obârșia depăr-

tată, modestă. De unde a plecat, până unde a ajuns, neconținut s'a urcat. Cândva, sute de mii de ani vor fi de atunci, glas de om nu se auzea pe pământ, de și momițe, făpturi ce se apropiau de înfățișarea lui, începeau să pășască din taina desigurilor de pădure spre luminișuri cu zare mai largă. Din mersul pe patru labe, ființa aceasta veche, se ridică pe două picioare.

Omul apare. O putere nevăzută îi îndreaptă trupul către lumina soarelui. Strămoșul său depărtat căta mai mult spre pământ; forma capului cu botul lungit, e legată de hrană, numai de hrană. Noua făptură cată și spre cer. Fruntea lui se face lată, înaltă, aproape pe acelaș plan vertical cu gura. Semnele, țipetele sunt înlocuite

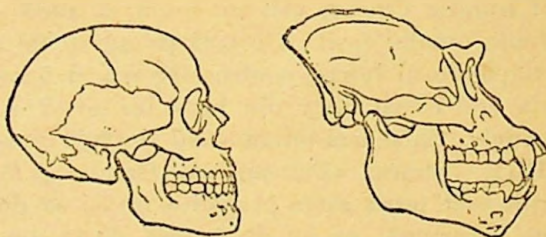

Fig. 1. Deosebirea dintre scheletul capului unei Gorile, cu bot și al unui om de azi cu fața cam în prelungirea frunții.
(Din *Bölsche*).

prin graiu, când hotărât, când tot așa de blând ca și cântecul păsărilor.

Că omul a urcat treptele înălțării, pornind de jos și de departe, ne arată fel de fel de dovezi, care nu mai sunt ascunse. Decât un zeu scorbător, mai bine o făptură cu năzuința spre desăvârșire.

Dovezi anatomice. Planul de alcătuire al trupului omenesc, e întru totul aidoma chiar celor mai inferioare animale cu șira spinărei (vertebrate). Intre o svârlugă și un ales dintre oameni, nu este mare deosebire. Tot șira spinărei e piatra bolții, de care se încheie celelalte ciolane. Tot inima e așezată sub ea, creerul și măduva spinărei în dos sau deasupra, după așezarea animalului. Din inimă pleacă vase ce împărăștie sângele în toate părțile, cum pleacă și din creer ori măduva spinărei nervi, la fel, la caracudă ca și la om. Asemănarea este cu atât mai mare, cu cât se pun alătura vertebratele cele mai desăvârșite. Omul ca și șopârla, respiră prin plămâni. Inima omului, ca și la păsări, are patru încăperi. Mai mare asemănare prezintă omul cu mamiferele, care sunt acoperite cu păr, nasc pui vii și-i hrănesc cu lapte din țâțe. Cu cât te urci pe scara dezvoltării animalelor, cu atât apropierea e mai bătătoare la ochi. Chiar așezarea degetului celui mare dela mâna omului, prin care el a pus stăpânire pe natură, putând fi opus celorlalte, este comună omului ca și monițelor superioare. Acestea nu se deosebesc, când sunt în picioare, decât prin trupul mai din topor, prin brațele lungi și picioarele mai scurte, prin depărtarea degetului mare de la picior, cât și prin ieșirea fălcilor ca un soi de bot. Deosebirile sunt legate de felul de viață felurit ce-l duce gorila și neamurile ei apropiate.

Dovezi embriologice. Înainte de naștere, omul duce o viață de nouă luni în pântecul mamei.

În această scurtă creștere embrionară, el trece repede prin vaduri cari amintesc viața îndelungată de progres a neamurilor animale, de când au apărut pe pământ. Se naște din ou, care e o simplă celulă, ca și trupul bătrân al celor mai primitive animale, protozoarele.

Oul se împarte în celule puținele, deodată așezate în acelaș chip cum sunt și în buretele de mare. Apariția șirei spinării ca și a măduvei spinării se săvârșește întocmai ca la celelalte vertebrate. La anumită vreme din dezvoltarea lui, embrionul omenesc prezintă o coadă ca la reptil, deoparte și alta a gâtului niște tăeturi care aduc aminte de locul branchiilor de pești, iar membrele sunt niște eșituri, ca niște lopețele tot ca la pești. Puiul de om în a cincea săptămână, nu se deosebește întru nimic de cel de momiță.

Fig. 2. Puiul de om în a 5-a săptămână, alătura de puiul de momiță (II) de aceeași vârstă. (După Rabl și Selenka).

Inrudirea strânsă a momițelor cu omul, se vede și din dezvoltarea celor dinți. Puiul de momiță, când e aproape să fie născut, samănă mai mult cu copilul, decât după ce se naște. Are o față

mai omenească, iar mânele nu sunt așa de lungi cum le are mai târziu. (Fig. 3.) Toate faptele se împletesc așa, încât arată că omul având legături cu toate celelalte animale, se trage din acelaș trunchiu cu momițele de azi.

Alte dovezi de înrudire. Una din însușirile prin care omul pare a se deosebi de celelalte mamifere, este și aceea că nu are corpul acoperit cu păr des. Nu e însă decât înșelăciune. Corpul omului este acoperit cu peri mici rămași ca niște fulgi. Înainte de a se naște însă copilul este acoperit peste tot, chiar pe față, cu păr; numai palmele și tălpile sunt goale. Așa e în luna a șaptea. Mai târziu părul se închircește, de și rădăcina lui rămâne în piele. Din vreme în vreme însă se nasc oameni care au peste toată fața trupului, păr lung, ca la o momiță ori câne. Așa a fost între alții rusul Andrian Ieftichiev, purtat prin toată lumea ca o curiozitate. Acesta este un fenomen zis *atavic*, moștenit; caracterele unui strămoș vechiu, vechiu de tot, dintr'o dată se arată la un strănepot. E izbucnirea, deodată, a unor însușiri adormite o bucată de vreme.

Alte dovezi sunt trase din organele rudimentare, închircite. E vestit bună oară, căci numai neplăceri aduce, apendicele, ca un verme, dintre mațul subțire și cel gros. Imbolnăvirea lui atât de răspândită, dă boala numită apendicită. Prin tăierea lui, boala nu mai revine, dar nici omul

Fig. 3.—Fetusul de momiță aproape de vremea nașterii (După Selenka)

nu-i simte, prin ceva, lipsa. E un organ de prisos, rămas însă ca un semn că omul se trage din alte animale, la care acest apendice este dezvoltat și are o funcțiune anumită. La fel e cu vârful șirei spinării, rămășița cozei dela alte animale. Așa e pelița dela colțul ochiului dinspre nas, rămășița unei a treia pleoapă, dezvoltată la păsări. Sunt peste o sută de organe închircite în trupul omului, semne rămase din drumul lung al prefacerii lui din alte animale.

Chiar de o înrudire de sânge, azi se poate vorbi. Se știe că sângele vertebratelor este format din niște corpușoare roșii, care înnoată într'un lichid. S'a constatat că la animale înrudite de aproape, se poate trece sângele unuia în trupul altuia fără pericol. Așa se poate vâra sânge de catâr în trup de cal. Din potrivă sângele de mătă omoară în svârcoliri ca de otrăvire, în câteva minute, un iepuraș de casă. Până și în intima constituție chimică a sângelui, s'a păstrat semnul înrudirii. Experințele făcute între sângele de om și cel de momițe cu coadă, inferioare, au dat greș. Dimpotrivă sângele de om se împacă bine cu cel de Șimpanzeu, ceea ce arată o rubedenie strânsă, dovedită și prin molipsirea bolilor răspândite numai la oameni, cum e scarlatina, sifilisul și tifosul.

Inteligența; graiul. Ca un șanț adânc ce deosebește pe om de toate celelalte animale se puneă inteligența și graiul. Se înțelege că făcând asemănare între un european și o maimuță cu coadă,

din menagerii, deosebirea nici nu se mai discută. Omul e inteligent, fără doar și poate.

Când se spune om, de obicei vine în minte englezul, ori românul cult. Dar dacă se face apropiere între locuitorul insulelor din Pacific, cu viața restrânsă la cele mai elementare nevoi, negrul din Africa, acățător dibaciu pe palmierii înalți și cu șimpanzeul învățat să se servească și cu furculița, se va prinde că cercul inteligenței este ca de gumă. Se poate lărgi când e vorba de momiți; se poate restrânge când se socoate omul în întinsa lui răspândire pe pământ. Tot așa e când se ține în seamă că omul venind pe lume, nu are prea încărcată nici mintea, după cum abea începe să se deprindă cu graiul. Granița între om și restul animalelor nu este astfel în nici o privință ca un zid gros și înalt. Treceri nesimțite dela unul la altul nu numai că se pot urmări în decursul vremurilor, dar chiar în dezvoltarea mai scurtă a unei ființi omenești.

CAP. II.

Când s'a ivit omul pe pământ.

Viața pământului. Pământul își schimbă fața mereu, cu cât îmbătrânește. A fost odată tânăr, numai foc; a prins apoi coajă și s'a întunecat. După aceea ș'a priment într'una învelișul, imbrăcându-se tot în mai multe cojoace de piatră. Alte mări, alți munți i-au împodobit fața, în vremuri deosebite. Înainte de a fi Carpații, ca ei se ridicau Munții Măcini din Dobrogea. Acum aceștia

au ajuns dâmburi joase, pe când de Ceahlău se anină norii.

Fiind altă climă, alte condițiuni de traiu, nici plantele ori animalele nu erau aceleași ca azi. S'au priment și ele. Unele au fost; rămășițele lor se păstrează în pietre, ca și mumiile faraonilor în mormintele de lângă piramide. În pietrele dela Cernavoda, ca și acele din Hațeg, s'au găsit urmele unor reptile străvechi, lungi cât o corabie. Altele și-au mutat locul. Prin câmpiile Olteniei ori ale Basarabiei pășteau odată cămile.

În Europa nu se mai găsesc momițe decât pe stâncele dela Gibraltar; mai de demult trăiau prin județele Tutova și Ismail.

Decât, schimbarea nu s'a făcut fără ordine. Pământul îmbătrânind, cu vremea animalele și plantele ce trăiau pe el s'au priment în binc. Au *evoluat*, adică din cele mai primitive au luat naștere forme mai complicate, mai desăvârșite. La început bunăoară nu trăiau dintre vertebrate decât pești. Cu timpul, pe zi ce pământul își îngroșă învălișul — socotindu-se cu sutele de mii de ani — au răsărit broaște, apoi reptile, mai apoi păsări și mamifere. Unele din altele au luat naștere, unele din altele s'au prefăcut.

Așa încât dacă am asemăna pământul îmbătrânit ca vârstă, cu îmbătrânirea omenirii în timp, i-am putea deosebi, pentru a pune ceva ordine în desfășurarea evenimentelor, anumite vârste, ca niște clase:

a) *Vârsta primitivă*, când pământul începe să se răcească,

b) *Vârsta primară*, voche, când domină bunăoară peștii.

c) *Vârsta secundară*, cu reptile și păsări.

d) *Vârsta terțiară*, prologul celei de azi, când domină animale acoperite cu păr, când momițele sunt cele mai desăvârșite ființi.

e) *Vârsta cvaternară*, în prelungirea căreia ne găsim, cu omul drept ființă stăpânitoare.

Se înțelege că aceste vârste ale pământului, închipuito pentru înțelegerea mai lesnicioasă a lucrurilor, nu sunt ca actele dintr'o piesă. Pauze nu există; între zi și noapte e faptul zilei, îngânarea între întunec și lumină. Fenomenele vieții s'au prefăcut încet dar într'una, cum s'a prefăcut și viața de dinaintea războiului în cea de azi, diferită dacă băgăm bine de seamă. Stări de lucruri deosebite între ele, au luat naștere din prefaceri nesimțite clipă cu clipă, pas cu pas.

Vremea momițelor. Dacă omul este de aproape înrudit cu momița și dacă el, ca ființă desăvârșită, a apărut mai târziu, urmează că momițele să fi avut o desfășurare mai mare într'o vreme când omul nu era pe pământ, sau când ființa lui abea mijea din prefacerea ce avea loc. În adevăr așa a fost. Momițe primitive — azi prea puține mai trăesc din ele — așa numite *Lemuriene*, se găsesc din straturile cele mai vechi ale vârstei terțiare. Deci ramura momițelor s'a desprins de mult din ramura mai groasă a mamiferelor. Aceste momițe primitive e greu să le deosebești de alte mamifere; deci arată apropierea nodului de unde s'au despiciat. Momițe antro-

poide, cum e Gorila, Simpanzeul, nu apar decât mai târziu, în a 2-a jumătate a vârstei terțiare. Azi aceste soiuri de momițe sunt restrânse în anumite locuri din Africa ori Asia.

Rudele lor apropiate, din vremea terțiară, aveau o răspândire mai mare; rămășițele lor se găsesc și prin Europa. E întrezărirea aparițiunii acelor momițe care vor putea purta numele de om. Intrezăreala o datorită greutăților de a coti arhivele pământeste. Numai întâmplarea le scoate la iveală în vre-o răpă de deal năruit, în vre-o carieră nou deschisă, simple sgăriituri în scoarta pământului. Cu toate aceste greutăți, sunt îndeaunse semne care fac să se deducă mersul desfășurării fenomenelor, ca și într'o cercetare de urmărire a unei întâmplări omeneste. Nu ai firul întreg al acțiunii, dar din crâmpeile aflate, se poate întrezări mersul întreg al afacerii.

Pithecanthropus. Mare vâlvă în lumea științifică a născut vestea că s'a descoperit în sfârșit mult dorita probă de legătură între omul primitiv și momițe. Descoperirea a fost făcută în 1891 de către un medic militar olandez *E. Dubois*, în niște depozite din Iava. Vrâsta acestor pături este la limita dintre terțiar și cvaternar.

În totul s'au găsit: scăfârliia capului, (Fig. 4) un femur și 2 dinți. Ele au fost studiate minuțios de diferiți specialiști. Tidva este lunguiată, cu fruntea mai teșită decât a celui mai vechi om cunoscut, dar spre ceafă mai dezvoltată decât a unui simpanzeu. Brăele sprâncenelor sunt ieșite în afară, ca la momițe, formând un cozoroc

ochilor. (Fig. 4) Măsurându-se cuprinsul tidvei, s'a putut deduce că e mai puțin voluminos decât al australianului, creierul abea cântărind vre-o 800 gr. După părerea tuturor câți au studiat-o, tidva aparține unui animal cu multe caractere omenesti, dar tot atât de multe și momițărești. De aici și numele ce i s'a dat animalului: momiță-om. În schimb osul coapsei este aproape omenesc.

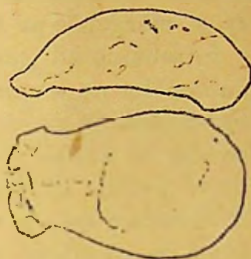

Fig. 4. — Tidva de Pithecanthropus găsit în Iava (după Dubois)

După tidvă și măsele, animalul din Iava a aparținut unei momițe din neamul celor asemănătoare omului; după femur această momiță mergea ca și omul, numai pe membrele de dinapoi. Nici nu se putea găsi, pe acelaș individ, caractere atât de bine amestecate, pentru ca să deie o ființă de trecere între momițele mari și omul primitiv. Chiar și pătura în care au fost aflate, au o vârstă ca după comandă, mai vechi decât acele în care s'au găsit urme sigure de om, mai nouă decât acele din care se cunoșteau resturi variate de adevărate momițe.

Omul terțiar. Omul are mare înrudire cu celelalte animale și în special cu momițele superioare. E un adevăr pe deplin dovedit. S'a aflat și puntea de legătură între om și momițe; e Pithecanthropus.

De aici însă nu trebuie să-și închipuie cineva că omul a apărut după ce s'a stins această mo-

miță-om; că el a provenit numai decât din urmașii ei, mereu și încet schimbați printr'un fel nou de trai. Apariția ființelor, nu trebuie socotită ca și mărgelile pe o ață sau ca spițelo unei scări.

Intrebuintând un termen științific, evoluția animalelor nu e numai decât monofiletică. Ramura omenească poate să se fi desprins din trunchiul comun în acelaș nod ca și momițele, dezvoltându-se paralel cu ele. Cu alte cuvinte chiar dacă Pithecanthropus a trăit cătră sfârșitul terțiarului, ființi cu caractere omenești au putut, aiurea, să se ivească mai înainte chiar.

Astfel fiind, au putut exista și oameni terțiar.

Dela început trebuie de spus că până acum nu s'a întâlnit nicăeri pe fața pământului rămășiți omenești în pături terțiare. Totuși se vorbește de omul terțiar, după uneltele de piatră pe cari le-ar fi întrebuintat, cunoscute sub numele de *solithe*. S'au găsit în multe locuri din Franța, Belgia, Anglia. Sunt cremenii așchiate neregulat

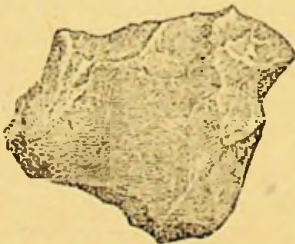

Fig. 5. O piatră așchiată din vremea terțiară.

(Fig. 5) având, e dreptul, forma mult asemănătoare cremenilor cioplite de mai târziu. De cât... lângă ele, nu s'a întâlnit nici un alt semn omenesc.

Pe de altă parte pietre așchiate ca eolitele se pot face artificial, prin ciocnirea cremenilor unele de altele, sub puterea unui vârtej de apă, ceiace și în natură se poate întâmpla. Așa în cât, de și

nu este exclus traiul omului în vremea terțiară, până acum nu s'a găsit nici o dovadă sigură de existența lui, înainte de era cvaternară.

CAP. III.

Omul cvaternar.

Cele mai vechi resturi. În 1907, într'o năsipărie dela Mauer, lângă Heidelberg, s'a găsit o falcă de jos, întreagă, îndeajunsă ca să arăte caracterul primitiv al omului dela care provenea.

A fost scoasă din năsipuri de vârstă cvaternară veche.

S'a putut astfel stabili actul de naștere al celui mai vechiu strămoș al omului din Europa, desgropat până acum.

Infățișarea fălcei corespunde de minune vechimei ei. E sdravână, groasă, plină. Și de către profani se poate observa lipsa bărbiei. Marginea ei de dinainte e ca trunchiată în loc să fie dată înainte, ca la Șimpanzeu, pentru ca să formeze un bot. (Fig. 6) Neîndoios că aceste sunt caractere de momițe: în schimb dinții și măselele sunt de om.

Chiar într'un os izolat să poate prinde imbinarea de caractere aparținând la cele două grupuri de animale,

momite și oameni, așa de apropiate între ele și totuși formând două lumi deosebite, separate prin

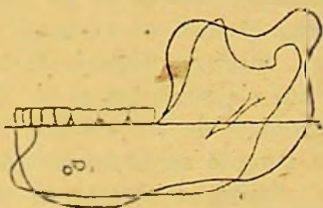

Fig. 6. Falca omului dela Mauer, în asemănare cu a celui de azi, înseruată cu linie mai subțire. (După Schoetensacki.)

o adevărată prăpastie, cea a vorbei. Falca dela Heidelberg reprezintă aceleași caractere de amestec ca și Pithecantropul din Iava. În 2 puncte atât de îndepărtate, trăiau cam la aceiași vreme, ființi cu înfățișarea mai mult omenească, dar și cu multe caractere păstrate dela momițe, forme ce au precedat apariția adevăratului om.

Homo primigenius. A trecut vreme îndelungată de când a trăit omul de tipul celui dela Heidelberg, botezat *Homo Heidelbergensis*. Acesta avea încă apucături de momiță; din lipsa unor anumite vârci osoase la falcă, ca și din scurtimea ei, se deduce că el încă nu putea să vorbească bine, cel mult grângurea ca un copil. Se luptă cu animale de mult dispărute: cu un elefant străvechiu altul de cât mamutul, cu cea mai strașnică fiară ce a fost vre-odată (*Machairodus*) având colții ca niște cosoare de lungi.

Ghețarii, după o nouă întindere, se mai retrag spre nord. În locul lor gâlgâie apele curgătoare, pământul începe să se acopere cu pășuni care atrag cârduri de mamuți, de rinoceri, dar și de urși mari de peșteri, de hiene și lei puternici. Omul s'a schimbat și el. Insușirile lui sunt mai apropiate de ale noastre, cei de azi; caracterul de momiță se păstrează abea ca un abur.

Infățișarea acestui om străvechiu ne este în amănunțimi cunoscută. Urmele lui sunt mult mai răspândite. Schelete întregi s'au găsit, unele încă în poziția în care au fost îngropate în peșterile în care trăiau oamenii.

Una din rămășițele cele mai de demult știute

(la 1856) a fost iarăși o scăfârlie, scoasă din o peștere de lângă Düsseldorf, de pe vâlcea Neanderthal. Ea e vestită nu numai pentru că pentru întâia oară s'a desgropat dovada variațiunii formei omenești, dar pentru că de discuția asupra ei, se leagă și greșala la care poate duce, chiar pe învățat, îndărătnicia de a țineă una și bună la o părere veche și a o apăra cu îndârjire, negând orice drept la traiu pentru altă părere, nouă, scoasă din lumina faptelor. După cum marele *Cuvier* nici n'a vroit să examineze un schelet omenesc scos din lutul galben diluvial, hotărât spunând, că omul n'a putut să trăiască în locurile unde se găsesc oseminte fosile de ale altor animale, tot așa vestitul anatomist *Virchow*, un încăpățânat dușman al darvinismului, mai de grabă a emis părerea că tidva dela Neanderthal (Fig. 7) aparține unui idiot degenerat, de cât să recunoască un fapt care venea în sprijinul ideii evoluționiste.

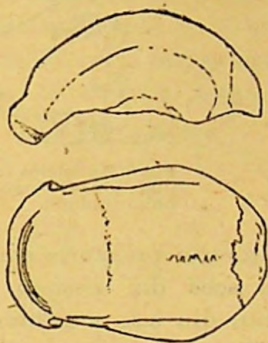

Fig. 7. Scăfârlia găsită la Neanderthal.

Noroc că resturi altele s'au mai aflat. In 1886 se găsește la Spy în Belgia un craniu întreg; la 1899 în peștera dela Krapina din Croația s'au descoperit nu unul, ci zeci de cranii; în alte locuri distanțate între ele (Gibraltar, Moravia, Pirinei) s'au aflat fragmente felurite. Descoperi-

rile mari însă sunt de curând făcute. În 1908, un negustor german, care explora de multă vreme, la nasul francezilor, bogățiile peșterilor din Valea Dordonei, Pompeiul preistoric, a găsit un schelet omenesc la Moustier. Cam în acelaș timp niște preoți (în Franța foarte mult

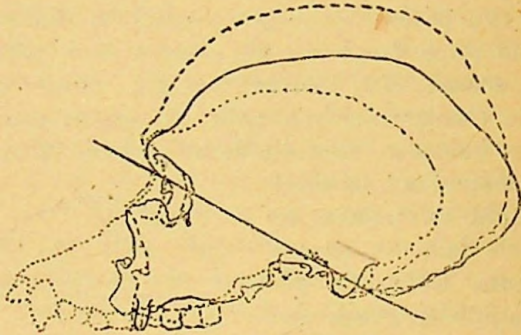

Fig. 8. Deosebirea între capul omului primitiv (linie grosă), a gorilei (puncte) și a europeanului (liniute). (După Boule)

datorește preistoria cercetărilor făcute de preoți) au scos din peștera dela Chappelle-aux-Saints, unul din cele mai bine păstrate cranii.

Toate aceste resturi studiate cu amănunțime au dus la descrierea aproape completă a speciei *Homo neanderthalensis* sau *primigenius*.

Infățișarea. Strămoșul nostru de pe vremea mamutului nu era tocmai înalt: de statură mijlocie (1m,55 față de 1m,65 la mijlocia celor de azi), era însă bine încheiat și sdravăn.

Mergea pe două picioare, dar greoiu, ca un

copil ce se ridică copăcel. Șira spinării păstrează încă ceva din a șimpanzeului, fiind mai îndoită de cât a omului de azi, ceiaco însemnează că spinarea era mai încovoiată, iar capul mai plecat. Membrele de dinainte erau omenști, de și degetele erau mai scurte. Membrele de jos sunt făcute pentru mers, de și cu oarecare șovăială. Oasele picioarelor nu sunt chiar în prelungirea șirei spinării, ci puțin încovoiate, ca la copiii rachitici. Omul nu călca pe toată talpa, ci mai mult se sprijinea pe laturea din afară a tălpii, iar degetul cel mare mai depărtat de celelalte, arată că putea să apuce și cu degetele piciorului.

Din toată înfățișarea scheletului și din anumite particularități ale oaselor, se deduce lesne că dacă putea să umble ca omul, putea să se acățere însă lesne și pe un trunchiu de arbore.

«Acest om fosil, scrie *M. Boule*, are o înfățișare copilărească; adică o înfățișare a cărei trăsături se regăsesc la copiii abea născuți sau la embrionii

europenilor. S'a observat de altfel că copilul începe să meargă întâi pe patru labe, ca o mișcă și când începe să se ridice copăcel, el calcă pe marginea din afară a tălpei».

Omul străvechiu avea capul mare; nu avea un bot ca la animale, dar fălcile erau ieșite înainte ca la negri. (Fig. 9).

Fig. 9. Craniu găsit în peștera
La Chapelle-aux-Saints
(După *M. Boule*)

Păstra încă ceva din animalitatea din care abea s'a desrobot; fața e mult mai dezvoltată decât tidva, iar bărbia este dată îndărăt. Tidva e mică; capacitatea craniană era aproape acea a omului de azi (1400 cmc), dar crierul era încă de

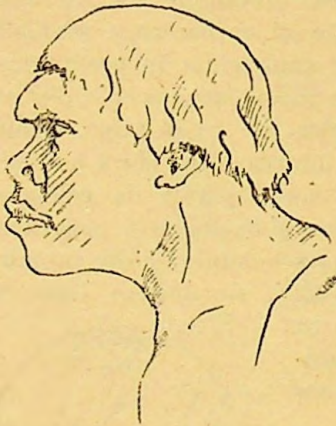

Fig. 10. Cum era înfățișarea omului primitiv. (După Hyatt Meyer)

o simplitate mare, având circonvoluțiunile, așa de înorețite la omul de azi, mult mai șterse, sămănând astfel mult, cu a momițelor antropoide.

Din aceasta se poate deduce că facultățile intelectuale, omenești, erau încă reduse, iar vorbirea tot în stadiul de grângureală. Lobiile frontali erau

prea puțini dezvoltați, ceiace se vede și după fruntea teșită, dată îndărăt, mai mult chiar decât la un australian. În schimbul simțurilor trebuie să fi fost agere, în special vederea. Ochiul erau așezați în orbite mari, rotunde; brâcele groase ale sprincenelor ieșite în afară, formau ca o streșină ochilor. Nu mai avea nevoie să facă pod cu palma ca să vadă mai bine. Fălcile sdravene, dinții ca de piatră, fără spații între ei, sănătoși, deși repede tociți, arată că hrana trebuia să fie mai mult din fructe.

În totul luat, omul de Neanderthal, ducea o viață simplă, fără multe preocupări omenești. Nu numai trupul îl arată ca atare, dar și ceiace s'a găsit ca urme din industria lui. Așa cum îl arată osemintele ce le-a lăsat, este minunata trecere dola formele mai vechi, asemănătoare cu momițele și între omul de mai târziu, nedeosebit de cel ce trăește azi.

CAP. IV.

Homo sapiens.

Altă lume. Au mai trecut mulți, mulți ani, nu sute ci mii, de când oamenii de Neanderthal își duceau viața de peșteră, răzbind mai mult prin agerimea simțurilor și puterea mușchilor, decât prin armele de piatră ce abia se învățau să le cioplească. Au trăit fără urmași. De unde au venit, ce s'au făcut cu ei? E o taină păstrată de sigur în straturile neexplorate încă. Când se ridică din nou cortina peste desfășurarea vieții omenești, pentru știință, decorul e cu totul schimbat în Europa. Ghețarii sunt mai întinși pe înălțimile Norvegiei; în Europa centrală au rămas aninați de crestele Alpilor ca niște petece rupte de colții de piatră dintr'o pânză ce-i învăluiau odată peste tot. Pe locul lor se întind stepe reci, de felul tundrelor de azi din Siberia. Animalele vechi mai dăinuiesc deși în scădere. Mamutul e tovarășul Rinocerului, dar nu al hipopotamului. Boarea rece a cuprins locurile. Renul se amestecă prin câr-

durile rărite de elefanți; vulpea albastră, sprintenă, îl pândește la strâmtori. Răceala nu dăinuește sau nu se întinde peste tot. Animale de stepă mai caldă ș'au lăsat osemintele departe de locurile lor de azi. În acest decor nou al naturii, a trăit și un om nou, diferit mult de strămoșul său dispărut fără urme, dar asemenea până la identitate cu omul vremurilor istorice. De acoia învățații nu i-au putut despărți ci, i-au cuprins sub aceeași numire cam pretențioasă de *Homo sapiens*, omul înțelept.

Ei singuri ne-au lăsat multe somne spre cunoașterea atât a înfățișării lor, cât și a manifestărilor de viață, care îndreptățesc denumirea de «înțelept». Nu se mulțumesc numai cu pietre; uneltele lor casnice sunt făcute și din oase. Dar mai principal e că ne-au lăsat scrisori în chipuri, fie pe pereții peșterilor în care trăiau, fie cioplinându-le în piatră. Aceste forme, oricât rol ar fi jucat imaginația artiștilor, nu puteau fi mult diferite de a modelelor vii, după cum și elefanții și renii zugrăviți sunt lesne de recunoscut.

Mormintele explorate. Rămășițele oamenilor din vremea renului sunt cunoscute de mult și în număr mai mare. Multe peșteri din Europa de vest și centrală, loc de trai dar și de veșnică odihnă, sunt pentru preistorici ceiace necropolele dela Thebes, cu mormintele vechilor egipteni, sunt pentru istorici. În vremea mai din urmă, prin inițiativa și sprijinul *Prințului de Monaco*, s'au făcut săpături sistematice în peșterile din

sudul Franței; s'au adunat bogate și prețioase colecții, strânse cele mai multe în Muzeul antropologic din Monaco, ca și în noul Institut de paleontologie omenească înălțat la Paris, tot cu cheltuiala *Prințului de Monaco*. Scoase din mormintele lor unde se odihneau, învăluite într'un strat subțire de

ocru roș, de mii și mii de ani, ele au fost amănunțit studiate. Cele mai multe schelete provin de pe coasta Mediteranei. Nu lipsesc nici din interiorul Franței, găsindu-se și mai departe până la Brünn în Cehoslovacia, ori în țara Galilor, de unde provine așa numita *Damă roșă* din Paviland (Red

Fig. 11. Două schelete așa cum s'au găsit în Poșterea Copiilor dela Montonne (Din *Hoernes*).

Lady of Paviland), păstrată încă din 1832 în muzeul dela Oxford. Din țara noastră nu se cunosc decât puține urme, găsite în Transilvania.

Caracterele omului înțelept. Ceiace reiese din studierea tuturor rămășițelor cunoscute, e că omul din vremea renului, nu se deosebete

aproape de loc de cel de azi. Fruntea e largă, înaltă, fața mai restrânsă, bărbia pronunțată, capacitatea cranienă mai dezvoltată, în sfârșit aproape nici urmă din moștenirea caracterelor vechi ale omului de Neanderthal. (Fig 11). Această rupere de legătură cu trecutul, a făcut să se întărească părerea că acești oameni au emigrat de mult în Europa, dându-se repede la noile condițiuni de trai. Mai mult încă. S'a putut da de urma a trei rase cam deosebite, prin unele caractere secundare. Aceste rase ar corespunde celor trei, azi mai dezvoltate: rassa neagră, albă și galbenă.

Dolicocephalia, adică craniul lunguiețe, este nota comună. Oamenii brachycefali, cu capul mai rotund, asemenea tipului alpin de azi, n'au venit decât mult mai târziu în Europa.

Rassa de Cro-Magnon. Dintre formele care au o întindere mai mare, fiind întâlnite din Spania până'n Cehoslovacia și Germania, este tipul de Cro-Magnon, care are forma deci urzeala populațiunii de mai târziu din Europa centrală.

Erau oameni înalți, bine făcuți, cu tidva dezvoltată, lungueață, având fruntea largă, brăele sprincenelor puțin ieșite, cu orbitele ovale. Falca de jos e încă sdravănă, dar adusă înainte, așa încât prin bărbie, omul de Cro-Magnon se deosebea de cel de Neanderthal. Avea cu acesta încă oarecare asemănare prin dezvoltarea feței, largă, în comparație cu craniul îngust; nasul era subțire, tras, nu lat ca la cel dintâi. Toute oasele trupului și mai ales acele dela picioare, arată o musculatură puternică; prin dezvoltarea piep-

tului, acești oameni înalți, sdraveni, aduceau puțin cu unele triburi de negri de azi.

Ei n'au dispărut cu totul din lume; s'au prefăcut, s'au contopit cu alte neamuri venite peste ei.

În noianul amestecului de tipuri din zilele noastre, anthropologiștii au putut prinde asemănări de caractere cu diferite triburi încă trăitoare.

Berberii blonzi din nord-vestul Africei, dar mai ales Guanșii din I. Canare, redau până la identitate rassa de Cro-Magnon. Ar fi tot așa cum printre coardele vișei altoite, cu struguri aleși, se amestecă și coarda crescută din port-altoiul rezistent.

Alte rasse. Alături de oamenii croiți după tipul Cro-Magnon și care pare-se că erau cei mai mulți, pe coasta Mediteranei, ademenitoare prin clima ei caldă, trăiau și alte tipuri, venite dinspre sud. În peștera exploatată cu atâta metodă de la Boussé-Roussé (Grota roșie) s'au găsit schelete înormântate, a căror studiu a dus la fixarea unei *rasse* nouă, aceia de *Grimaldi*. Oamenii făcând parte din ea nu mai sunt așa de înalți ca acei de Cro-Magnon, au picioarele mult mai lungi, craniul și mai lunguet, înalt, fața largă, dar au nasul turtit, lat, cu fălcile mai ieșite în afară și cu bărbia mai ștearsă. Dinții sdraveni, au un caracter primitiv, păstrat la Australienii de azi. În totul luați, după schelete, oamenii de *Grimaldi* arată înrudiri bătătoare la ochi cu Bușmanii și Hotentoșii de azi din Africa.

Asemănarea nu este numai după scheletele găsite, ci o arată și statuetele ori scrijeliturile pe piatră păstrate în vechile locuinți de peșteri. Sunt și alte

multe indicii care conduc la încheierea că alătura de rassa băştinaşă de Cro-Magnon, trăiau oamenii emigraţi din Africa şi care nu puteau să fie în număr prea mic, deoarece caracterele lor se regăsesc în scheletele oamenilor neolitici, ca fenomen de moştenire. Ba chiar o *rassă* şi mai nordică, acea de *Chancelade*, şi-ar fi lăsat urmele prin câteva schelete, ceiace arată un amestec de oameni pe o porţiune aşă de restrânsă de pământ, care pune în încurcătură când este vorba de aflat unde este locul de naştere al omului primitiv, deci zona, regiunea, de unde a pornit pribegia.

CAP. V.

Incheiere.

Importanţa problemei. «Chestiunea cea mai înaltă pentru omenire, problema care este la temelia tuturor celorlalte, şi care ne interesează mai adânc decât oricare, este statornicirea locului pe care omul îl ocupă în natură şi legăturile lui cu toate celelalte lucruri». Aşa începe *Huxley*, unul din cei dintâi învăţaţi, care a avut mult de luptat cu atmosfera de veche tradiţiune în ce priveşte originea omului, în cartea sa «Locul omului în natură».

Era vremea amurgului unei concepţiuni ce a dăinuit veacuri întregi şi asupra căreia nu prea era îngăduit să-şi deie părerea oricine. Omul era socotit ca miezul Universului pentru care

totul s'a plăsmuit. Așa se explică pentru ce problema originii omului e aproape cea din urmă scoasă din uitarea trecutului. Nici anthropologia, nici preistoria nu sunt științe vechi. Date rezlețe pe furis amestecate altora, se găsesc de multă vreme. Atacarea problemei în plin, nu a început decât cam de prin cel dintâiu sfert al veacului al 19-lea, iar toiul luptei s'a dat după apariția cărților lui *Darwin* «Origina speciilor» și «Descendența omului».

Chestiunea originii omului în general și a strămoșilor celor de azi în special, nu mai este numai o chestiune de ordin înalt științific. Ea trebuie să intereseze tot omul care ține să-și deie seamă de rostul lui pe lume. Din lămurirea problemei nu rezultă numai mulțumirea descoperirii unei taine naturale ; ca are și o lature educativă. Face să dispară mândria celor care se socot scoborâți cu hârzobul din cer.

Omul e o ființă ca toate celelalte, supusă peirei ca individ și ca mulțime, supusă mai ales legii generale de progres, prin lupta ce o duce cu semenii, dar și cu împrejurările. Și în omenire sunt valuri de înălțare, sunt altele de scoborâre. Pentru a le menține pe cele dintâiu, se cere muncă și pricepere, care duc spre desăvârșirea treptată. Trecutul omenirii așa ne învață ca o veșnică icoană de trezire în noi a însușirilor ce produc înălțarea.

Obârșia animală a omului. Cea dintâi treaptă însemnată în evoluarea ființei omenești, a fost

trecerea dela inconștient la conștient, dela supunerea aproape oarbă a împrejurărilor naturale la voința de a le răzbi prin împotrivire, prin adaptare. Fondul animal al omului, chiar în arătările lui curat omenești, nu au putut cu totul dispărea.

Arhitectura trupului lui este la fel cu a celui mai inferior animal. La început o simplă celulă, ou, are forme de dezvoltare care repetă chipurile trainice ale multor animale inferioare. În pân-tecele mamei, omul trece în cele 9 luni de viață, repede, prin toate treptele principale ale desfășurării vieții animale pe pământ, dela origina ființelor toate. Când se naște, imbină omenescul ca înfățișare cu momița ca manifestare sufletească.

Cele dintâi încercări de a fi om, de a merge pe două picioare, reproduc mișcările momiței adulte, apucându-se de un băț și cu mânele și cu picioarele.

Abea când poate vorbi și fugi, a devenit om. Ceiace se urmărește la oricare ființă omenească, se stabilește la omenirea întreagă. Domnia momițelor pe pământ a fost înaintașa domniei celor dintâi oameni; aceștia în toată făptura lor, la început, nu erau prea deosebiți de Șimpanzeul de azi, urmașii răzleți, restrânși în pădurile tropicale, a unui neam de ființi răspândite odată pe întinderi mai mari de pământ.

Când a apărut omul? E o întrebare firească, pe care însă în zadar ne-o punem. Greutățile cunoașterii arhivei pământești sunt prea mari pentru a da un răspuns hotărât.

Cât bruma se știe din trecutul depărtat al

omului, se datorește răscolirii pământului din prea puține puncte de pe glob. Zorii zilei omului preistoric se cunosc aproape numai din o mică părticică din Europa. Resturi preistorice s'au găsit și de pe celelalte continente, dar prea puține și prea resfirate.

Sunt deci goluri în cercetarea copilăriei omenirii, care nu îngăduie încă stabilirea hotărâtă a vremii de aparițiune a omului.

Actul lui de naștere va rămâne multă vreme fără dată și din alte motive. Transformarea omului a fost înceată și nu aceeași pretutindeni, căci mediul, cu influențe covârșitoare în schimbarea ființelor, nu este acelaș peste tot locul. Nu trebuie să ne închipuim apariția omului, ca după comandă, în aceeași vreme ori unde. Azi pe fața pământului, nu trăesc oare fel de fel de seminții omenesti? Totuși este mare deosebire între înfățișarea și viața Românului, ca tipul rassei albe și între Eschimosul din Grönlanda, rămas încă aproape în faza Renului ori Bușmanul ce se găsește tot în faza pietrei cioplite. Lumea ființelor e ca și lumea arborilor dintr'o pădure. Sunt mulți stejari în ea. Unii însă au avut lumină, spațiu îndeajuns; ei au crescut tufoși, în plină desfășurare mândră. Alții au rămas piperniciți, cioturoși, strâmbi având condițiuni mai neprielnice.

Nu au eșit, oamenii cei dintâi, nici toți dintr'o singură ramură momitărească, ca să aibă aceleași caractere.

Au putut, unii, să se despartă mai de timpuriu

pe alocuroa și să aibă un drum mai lung de evoluție; ei au putut ajunge mai desăvârșiți într-o vreme, când alții abea au început să capete înfățișarea și însușirile omenești.

Chiar dacă s'au născut în locuri diferite, nu depărtate, acești oameni ieșiți din faza momitei în vremuri deosebite, au putut prin pribegiri să trăiască în aceiași regiune. Dacă peste mii și mii de ani s'ar studia mormintele locuitorilor de lângă țărmurile Africei de azi, ar fi tot așa de nedumeriți învățații de atunci găsind la o mică distanță unele de altele, scheletul unui negru și al unui european, ca și cei de azi care au găsit craniul omului de la Plitdown, cu caractere mai noi, în pături cam de aceiași vrâstă cu cea din cari s'a scos falca dela Mauer. Explicarea nu poate să fie dată decât prin conviețuirea a două ramuri omenești, cu evoluție neegală, ieșite din trunchiul comun, la două distanțe de vreme deosebite.

Unde au apărut primii oameni? Iarăși o întrebare firească, dar căreia nu i se poate da nici un răspuns limpede. E greu de țărmurit locul de naștere al celor dintâi oameni, tocmai din cele spuse în capitolul dinainte.

Unii socotesc că omul a apărut întâi unde i se găsește urma cea mai veche, deci în Europa. Alții socotesc India și Insulele din Mediterana asiatică, drept leagănul omenirii, cum tot de acolo a fost și izvorul multă vreme nesecat al năvălirii popoarelor, din a căror amestec a luat naștere mare parte din neamurile europenești. Argumentele aduse de acei care socot Asia drept

centrul vechiu al omenirii, sunt cam ademenitoare. Nu numai că acolo s'au găsit și resturile aceluia momiță-om din Java, nu numai că pe acolo trăesc și azi multe momițe antropoide, dar și în vremurile mai vechi terțiare, tot de acolo se cunosc numeroase soiuri de momițe fosile. Deci pregătirea apariției omului acolo, a putut fi mai complectă. Este însă iarăși greu de închipuit că acel om primitiv din centrul Asiei a avut o putere de pătrundere așa de mare, în cât resturile lui să se găsească și în pături cam de aceeași vârstă din Europa. Pe de altă parte studiile lui *Ameghino* din America de Sud, e dreptul socotite ca împletite cu prea multă imaginațiune, l'au dus la părerea, că în acea parte ar fi unul din centrele, dacă nu singurul, de apariție al omului. Așa în cât, până acum, sunt numai păreri deosebite. În încurcătura părerilor, se pun în joc și continentele scufundate, după cum, cu drept cuvânt, nu se nesocotește nici Africa, așa de necunoscută, dar care și azi adăpostește în ea pe lângă Șimpanzeu și grupuri omenești rămase încă în totul în faza pietrei ca armă de luptă.

Omul nu face excepție între animale. Ori cât de necomplete ar fi cunoștințele asupra omului primitiv, sunt îndeajunse pentru a trage încheieri cari, dacă îl scoboară pe om din rangul ce și-l alesese singur față de restul ființelor de pe pământ, trebuie să întărească în el încrederea de înălțare spre progres cât mai larg. Ieșit în vremurile de pe urmă ale vieții pământului, din negura animalelor necuvântătoare, el și-a croit re-

pede o cale nouă de stăpânire asupra lor și chiar asupra naturii co-l înconjura. La început momițom, chiar în constituția trupului, dar de sigur și în manifestațiunile intelectuale, înțelegându-se mai mult prin semne întovărășite de strigăte, se schimbă repede în om-momiță, păstrând numai urme, în organizarea esențială a corpului, din ceiace a fost. Semnele originii lui însă le poartă totdeauna în primele faze ale copilăriei, care aduce aminte mai ales în apucături, de origina lui depărtată. Repede însă s'a «făcut om». Uneltele ce le-a lăsat, picturile din grote, urmele vieții lui intelectuale, arăt puternica izbucnire a muncii, călăuzită de inteligența scăpată de ceața începutului. Descoperirile făcute de el în această fază, stau la baza întregii culturi omenești. Cu pași repezi, valul culturii cuprinzând, din continent în continent, lumea toată, a crescut și în adâncime. Vrăstat cu apucături, moștenite, de sălbătăcie, sub formă de războaie, progresul înaintează, mai cu putere chiar în urma acestor măceluri. Această năzuință spre progres cu mijloacele care se ascund în ființa proprie, din ce în ce deslegate din cătușa naturii, constituie însușirea de căpetenie a omului.

Pagini alese din Scriitorii români

Biblioteca periodică de popularizare

Editată din fondul cultural al societății „Cartea Românească”

Fiecare număr de 32 pagini, costă 1 Leu.

-
- No. 1. Vasile Alecsandri : O plimblare în munți.
  - No. 2. Ioan Creangă : Moș Nichifor Coțcarul.
  - No. 3. M. Eminescu : Poezii.
  - No. 4. I. Brătescu Voinești : Nuvele.
  - No. 5. I. L. Caragiale : O făclie de Paște. — La Conac.
  - No. 6. V. Alecsandri : Ostașii noștri.
  - No. 7. M. Eminescu : Luceafărul — Călin.
  - No. 8. P. Ispirescu : Ileana Simzeana.
  - No. 9. Vasile Alecsandri : Dan Căpitan de plai. Grui-Sânger.
  - No. 10 — 12 P. Ispirescu : Ștefan cel Mare.
  - No. 13. I. L. Caragiale : Cănuță om sucit — Proces-Verbal.
  - No. 14. I. Creangă : Moș Ion Roată, Ivan Turbincă.
  - No. 15-16. G. Coșbuc, St. Iosif, I. Ghica, ș.a. Tudor Vladimirescu.
  - No. 17. Ion Ghica : Despre muncă.
  - No. 18. M. Eminescu : Făt frumos din lacrimă.
  - No. 19. G. Coșbuc : Dintr'ale neamului nostru.
  - No. 20. M. Sadoveanu : Povestiri.
  - No. 21. Ion Ghica : Scrisori către V. Alecsandri.
  - No. 22—23. Alecsandri, Bolintineanu, ș.a. Isus Mântuitorul.
  - No. 24—25. P. Ispirescu : Istoria lui Mihaiu Viteazu.
  - No. 26. Anton Pann : Istoria lui Arghir și a lui Anadam.
  - No. 27. Petru Maior : Extrase din operele sale.
  - No. 28. I. L. Caragiale : Hanul lui Mânjoală.
  - No. 29—30. M. Eminescu : Sărmanul Dionis.
  - No. 31. Gr. Alecsandrescu : Poezii (Seria I-a).
  - No. 32. C. Negruzzi : Alexandru Lăpușeanu.
  - No. 33. Al. Vlahuță : Nuvele.
  - No. 34. G. Coșbuc : Poezii.
  - No. 35. Al. Odobescu : Moșii, Răscola Românilor sub Horia.
  - No. 36. I. L. Caragiale : Schițe.
  - No. 37. D. Anghel : Nuvele și Amintiri.
  - No. 38. M. Sadoveanu : Nuvele și povestiri.
  - No. 39. N. Bălcescu : Din istoria lui Mihaiu Viteazu.
  - No. 40. P. Cerna : Poezii.
  - No. 41. Al. Vlahuță : Nuvelă.
  - No. 42. M. Eminescu : Satire.
  - No. 43. C. Negruzzi : Proză.
  - No. 44. Vasile Alecsandri : Poezii populare.
  - No. 45. Al. Odobescu : Mihnea Vodă cel rău.
  - No. 46. D. Bolintineanu : Legende istorice.

- No. 47. Ion Creangă : Povestea lui Stan Pătitul.
No. 48. M. Eminescu : Poezii populare.
No. 49. I. L. Caragiale : Povestiri.
No. 50. Ion Ghica. Egalitatea, — Școala acum 50 de ani
No. 51. Al. Russo : Cântarea României.
No. 52. Gr. Alexandrescu : Fabule.
No. 53 — 54 V. Alecsandri : Istoria unui galben.
No. 55. P. Dulfu : Din povestea lui Făt frumos.
No. 56. Al. Donici : Fabule.

Trimițându-se banii cu mandat postal, se expediază broșurile franco de Societatea «Cartea Românească», Bul. Academiei, 3, București

---

BIBLIOTECA CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

SUB ÎNGRIJIREA REDACȚIONALĂ A D-LUI I. SIMIONESCU
Profesor Universitar și Membru al Academiei

Seria A. „Știința pentru toți“.

Primele numere vor cuprinde:

- No. 1. **Omul primitiv**, *Cum eră*, de Profesorul I. Simionescu.
No. 2. **Gazul methan.** de Prof. I. Simionescu.

Seria B. „Sfaturi pentru gospodari“.

Primele numere ce vor apare sunt:

- No. 1. **Îngrijirea pasărilor**, (*boalele lor*), de C. S. Motaș, profesor universitar.
No. 2. **Despre tovărășii**, de Preotul Dron.
No. 3. **Câteva boale molipsitoare**, de D-r. I. Gheorghiu.
No. 4. **Grădina din jurul casei**, de G. Gheorghiu, directorul școlii de agricultură a Academiei.

No. 5. **Cașa**, *Cum se construiește și cum se îngrijește*, de prof. I. Simionescu.

Seria C. „Din lumea largă“. Primele numere vor cuprinde:

1. **Ucraina**, de Nastase G., asistent universitar.
2. **Cehoslovacia**, de Prof. I. Simionescu.

În fiecare săptămână va apare câte un număr ce va cuprinde 32 pagini, format mare și se va vinde cu 2 lei.

Se pot face abonaamente pentru 25 numere, trimițând 45 lei prin mandat postal la Societatea «Cartea Românească», București Bulevardul Academiei, 3.

Se vor vinde la toate librăriile și depozitarii de gazete din țară.
